श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीमहालक्ष्म्यै नमः

श्रीमद्वेङ्कटाध्वरिविरचिते श्रीलक्ष्मीसहस्रे

॥ सौन्दर्यस्तबकः अष्टमः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीमहालक्ष्म्यै नमः

॥ सौन्दर्यस्तबकः अष्टमः ॥

वन्दे सौन्दर्यपर्याप्तिभूमिं कामपि देवताम्।
अब्जं सहोदरं यस्याः शंसन्त्यब्जशरं सुतम्॥ **8.1** ॥

अद्वैतमक्षिभिरिह श्रवसां यदि स्यात्
 द्वैतं पृथग्यदि पुना रसनासु च स्यात्।
ईशीय वर्णयितुमर्णवराजकन्ये
 तत्तादृशं किल तवावयवाभिरूप्यम्॥ **8.2** ॥

मौलौ त्वयाऽपि विधृतो मधुपौघ मैत्रीं
 चित्रं करोति कमले चिकुरप्रपञ्चः।
माने कृतेऽपि भजते मलिनैकसख्यं
 प्रायेण देवि कुटिलप्रकृतिः स्वभावः॥ **8.3** ॥

न त्वं दधासि नवचम्पकमाल्यमम्ब
 कर्तुं निसर्गसुरभौ कबरे सुगन्धम्।
किं तर्हि कुन्तळपरीमळसारलाभ -
 लोभभ्रमद् भ्रमरलोकनिवारणाय॥ **8.4** ॥

रुचं रचयितुं कचे रुचिरपुष्पवर्गैः समं
 सदा वहसि भूषणं सह सुधांशुना पूषणम्।
उभावभवतामतो जननि पुष्पवन्ताविमौ
 तयोर्घटनयोत्तमश्रियमुपैषि तत्रार्थिकीम्॥ **8.5** ॥

सुमनोवरवासवासना -
    ध्युषिताः कृष्णघनाप्तिशालिनः।
वरदे विजयन्ति कुन्तळा
    भवदीयाः सकलापभृज्जयाः ॥ **8.6** ॥

जलभृद्रुचिभाजि सिन्धुकन्ये
    शिखिषु द्वेषमुपेयुषि प्रकामम्।
तमसाकलिते तवोपपन्नः
    कुटिले कुन्तळमण्डलेऽहिबन्धः ॥ **8.7** ॥

अलकाकृतिरग्र्यपुष्पकान्ता
    प्रबलश्रीदतया तव प्रसिद्धा।
वरनीलरुचोज्ज्वला मुरारेः
    वनिते भाति मुकुन्दलालितश्रीः ॥ **8.8** ॥

भुवनोत्तरसिन्धुभूषितो
    घनशैवालकवत् कचो ध्रुवम्।
सुरुचा महितो हिमालयो -
    दितयोद्भासितमीनलाञ्छनः ॥ **8.9** ॥

हन्त लक्ष्मि तव कुन्तलव्रजं
    चामरं वदति पामरोऽपि कः।
प्राक्तनस्तु हरिणोपलालितः
    पश्चिमं यदपुरस्कृतं मृगैः ॥ **8.10** ॥

सिन्दूरकान्तां जगदम्ब मल्ली -
    सराभिरामां चिकुरावलिं ते।
मन्यामहे देवि कलिन्दकन्यां
    गङ्गासरस्वत्युदितानुषङ्गाम् ॥ **8.11** ॥

सुतरामलकव्रजः प्रसूना -
    न्यलमम्लानिविशोभितानि बिभ्रत्।
सुरभिस्फुरितः सुपुत्रि धात्र्याः
    सुमहारामविभूषितो विभाति ॥ **8.12** ॥

आपीडयन्ति कुसुमेषुशरा निकामम्
    आत्मानमित्यखिलधात्रि रुषेव देवः।
आपीडयत्यनुदिनं तव कुन्तलात्म -
    न्यन्धे तमस्यहह सूनकुलं मुकुन्दः ॥ **8.13** ॥

बध्नासि हन्त सुरभौ सुमनोभिरम्ब
    साकं हरेरपि मनस्तव केशपाशे।
आमोदमग्र्यमत एव तदेत्यनन्तं
    किं न क्षमं गुणवदाश्रयणं गुणाय ॥ **8.14** ॥

त्रैलोक्यमातरजहत्तरुशाखमेव
    दृष्टं कुलं सुमनसां फलवद्धि लोके।
अप्याहृतं बहिरहो सफलं प्रसूनं
    काल्पद्रुमं तु भवतीकचमण्डनेन ॥ **8.15** ॥

सरैर्दिव्यैराम्रेडितसहजसौरभ्यसुभगं
    कचं ते कल्याणि भ्रमति परितो भृङ्गनिचयः।
ध्रुवं तत्सारूप्यं स्वयमभिलषन् झङ्कृतिमिषात्
    स्तुवन् प्रादक्षिण्यक्रममखिलमातः कलयति ॥ **8.16** ॥

प्रभोर्नाभीपद्मं भ्रमरततिरुत्सृज्य पतति
    स्थिरामोदालम्बे चिकुरनिकुरम्बे जननि ते।
मनागब्धेः कन्ये मधुरिपुसमीपे परिचयो
    न रोचेत प्रायो ननु मधुपवर्गस्य मनसे ॥ **8.17** ॥

क्षममिदं कलशोदधिकन्यके
तव कचस्थिरसौरभलोभतः।
विकचसूनविशेषपरीमळं
जहदिह व्रजति भ्रमरव्रजः॥ **8.18** ॥

निहितास्तव कुन्तलान्धकारे
निबिडे मारजनि स्थिरप्रकर्षे।
कलयन्ति नवस्रजो विचित्रं
कमले कामपि सौरभानुवृत्तिम्॥ **8.19** ॥

कुन्तळो नियमितोऽपि भवत्याः
चञ्चलो भवति तामसरुच्या।
न्यक्करोति परिशोभितमालो -
त्कर्षमम्ब परिपुष्यति चैनम्॥ **8.20** ॥

कञ्जालये कमपि तावकफालभागं
सञ्जातशोभमलकावलिमेलनेन।
उत्प्रेक्षते भुवि न कस्तरुणेन्दुमब्धेः
उत्थानकालभवशैवलभारयोगम्॥ **8.21** ॥

चिरं ते वक्त्रेण श्रितचिकुरवर्गेण कमले
तुलां चेदारोढुं तुहिनकिरणोऽयं स्पृहयते।
तदा गाढं सख्यं तिमिरनिकरैर्विन्दतु जवात्
अवाप्नोतु प्रावृड्जलमुगविनाभावमपि वा॥ **8.22** ॥

पुरुषनयनयुग्मं पुष्पवन्तात्मकं ते
सह निवसति हर्षात् सन्ततं वक्त्रबिम्बे।
तदिह जलधिकन्ये तन्महादर्शलीलां
भजत इति कवीनां भारती सूनृतैव॥ **8.23** ॥

आदर्शे प्रतिबिम्बमात्रकलनादारोप्य मुग्धा जनाः
मातस्त्वन्मुखकान्ति चौर्यमनघे मथ्नन्ति तं पाणिभिः।
हा सङ्क्रामति साधु तन्मलिनिमा हस्तेषु तेषां स्वयं
दद्यान्नूनमनेनसां हि कलुषं मिथ्याभिशंसञ्जनः॥ **8.24** ॥

विकचस्य कचोज्ज्वलेन पद्मे
विकलङ्केन कथं नु पङ्कभाजः।
सरसेनगतस्य नीरसत्त्वं
जलजातस्य भवन्मुखेन सख्यम्॥ **8.25** ॥

विजिते ननु ते मुखेन राज -
न्यपि दुर्गेश्वरमौलिपूज्यपादे।
वनवासितया तपस्स्पृहाणां
विजये को विशयः कुशेशयानाम्॥ **8.26** ॥

नदवनजमहो महातपश्री -
कृतरुचि ते मुखजन्म लिप्समानम्।
अपि यदि तदधःशिरस्तपस्येत्
जनवदनं कमले भवेत्तथापि॥ **8.27** ॥

तदब्जमब्जश्च तवाननद्विषौ
मुरारिपत्नि व्रजतः पराजयम्।
द्विषा सहैकेन मिथो विरोधिनोः
न योद्धुमस्ति प्रभुता द्वयोरपि॥ **8.28** ॥

त्वदास्यवसुतस्करं ध्रुवमवैमि जैवातृकं
पयोजनिलये यतः पिहितमन्दिरायां त्वयि।
असौ निशि विजृम्भते पुनरपावृते धाम्नि ते
पराचलवने रवेर्घृणिषु वा दिवा लीयते॥ **8.29** ॥

जन्ममन्दिरमशोकसम्पदः
    सालकान्तमुरुकान्तिकन्दळम्।
आननं मदनकेळिकाननं
    मन्यते जननि माधवस्तव॥ **8.30** ॥

स्वरूपतस्त्वद्वदनात्मना तथा
    द्विधा सुधांशुर्जलधावजायत।
तदेष राजा द्विजराज इत्यदः
    पदं दधात्यर्थवदच्युतप्रिये॥ **8.31** ॥

मातः सरोजसदने वदने त्वदीये
    संफुल्लमुत्पलमिवाच्छसरोविशेषे।
चन्द्रे कलङ्क इव भृङ्ग इवारविन्दे
    मन्देतरद्युतिरसौ तिलकः समिन्धे॥ **8.32** ॥

उपाश्रितानवयवमुद्गतश्रियं
    प्रियङ्गुणादिकमणुमध्यमा शुभम्।
त्वमेयुषी वरतिलकानना रमे
    सुधान्यभूरुचिरसुधाधराऽप्यसि॥ **8.33** ॥

नलिनशशिनौ सिन्धोः कन्ये सरोगनभोगता -
    त्यजनकुतुकादेतौ जातौ त्वदक्षिमुखात्मना।
सह निवसतः सेतूकृत्य भ्रुवोर्युगमन्तरे
    सहजरिपुताभाजोर्जन्मान्तरेऽपि न सङ्गतिः॥ **8.34** ॥

नयनयुगळाक्रान्तं कर्णान्तयुग्ममधोक्षज -
    प्रणयिनि तव स्रष्टा दृष्ट्वा भयाकुलमानसः।
अहह मुखमप्याभ्यां मा क्राम्यशेषमिति न्यधात्
    किमुपरि तयोर्धीमान् सीमाविभागशिले भ्रुवौ॥ **8.35** ॥

यत्किङ्कराः सरसिजासनशङ्कराद्याः
देवाः स एष दनुजारिरपि भ्रुवोस्ते।
जागर्ति किङ्करतया जगदम्ब नित्यं
छन्दानुवर्तनकृतः कुटिलस्य सर्वे ॥ **8.36** ॥

श्रुत्यन्तजुष्टममलोत्तमकान्तियोगात्
अत्यन्तसुन्दरमनङ्गजनेर्निदानम्।
उद्भासितामरसभामहितं मदम्ब
को न स्तुवीत नयनं तव कृष्णरूपम् ॥ **8.37** ॥

दुग्धाम्भोधिसुते त्वदक्षिविजितो राजानमेणो गतः
त्यक्त्वासावपि मण्डलं मुखजितो दुर्गेशमेणाश्रयः।
स त्वेकं करतः परं च शिरसा धृत्वा दृगास्यद्विषोः
दुर्गेशः स्वयमीश्वरोऽप्यटति खल्वद्यापि भिक्षामहो ॥ **8.38** ॥

नयनं तव देवि वर्णरीतेः
विपरीतेऽपि विपर्ययं न याति।
कमलं तु समेति कञ्जगेहे
कथमाहुः समतां तयोः कवीन्द्राः ॥ **8.39** ॥

निशायामम्ब त्वन्नयनसुषमामोषकमिति
क्रुधा नूनं राज्ञा कुवलयमिहाकारि विकचम्।
चकोरास्तच्चोराः चकितमनसः प्रेक्ष्य तदिदं
सुतप्तास्तत्पादं ग्रहणमभितन्वन्त्यशरणाः ॥ **8.40** ॥

अमर्षाल्लोकाम्ब स्ववसुहरनीलोत्पलभृतोः
अपि श्रुत्योः सीमां कबलयति ते नेत्रयुगलम्।
कृतः कल्पेष्वार्तिं न परमपराधः फलति तत्
विपक्षाणां पक्षीकृतिरपि विषादाय भवति ॥ **8.41** ॥

चक्षुः प्रमाणेन समुद्रकन्ये
    सीमा श्रुतेः सङ्कुचिता तवाभूत्।
न तत्र कैमुत्यनयात् कथञ्चित्
    उन्मेषमृच्छत्युपमानवार्ता॥ **8.42** ॥

त्रैलोक्य सन्त्रायिणि तावकीनो
    ध्रुवं कटाक्षो धृतराष्ट्रजातः।
कल्याणि कर्णप्रणयी कथं वा
    पुष्णाति कृष्णार्जुनदीप्तियोगम्॥ **8.43** ॥

आकर्णदेशादुदितप्रकर्ष
    तवाक्षि मन्येऽतनुबाणरूपम्।
यत्कङ्कटं वेङ्कटनायकस्य
    धैर्यात्मकं कृन्तति सिन्धुकन्ये॥ **8.44** ॥

गुप्ता वनेषु विहरन्ति सुहृद्यमीनाः
    कस्यापि नो कुवलयेषु दिवा प्रकाशः।
राज्ञो बिभेति जगदम्ब कुशेशयालिः
    कर्णेजपे जयति नेत्रयुगे भवत्याः॥ **8.45** ॥

आस्वादने कृतरसावधरामृतस्य
    मातस्त्वदक्षिमधुपौ बत मार्गमध्ये।
नासाख्यचम्पकमवेक्ष्य निवृत्तयत्नौ
    दृष्टेप्सिताग्रहणतस्तरलौ सदा स्तः॥ **8.46** ॥

जातोन्मेषौ मुखरुचिसुधा सागरे तावकीनौ
    नेत्रात्मानौ जननि भुवनोज्जीवनौ दिव्यमीनौ।
न्यूनाकारान् भगवति निजापेक्षया राक्षसारेः
    चक्षुर्मीनान् कबलयत इत्येष जातिस्वभावः॥ **8.47** ॥

सौवर्णं ते सिन्धुकन्ये निरुन्ध्यात्
    आतङ्कं नः कर्णताटङ्कयुग्मम्।
नृत्यन्तीनां यत्र नेत्रद्युतीनां
    जालं नीलग्रावभावं बिभर्ति ॥ **8.48** ॥

पूषा कर्णे स्वर्णताटङ्कभूषा -
    वेषादिन्धे पुत्रनामादरेण।
तत्सामीप्यादेव देवि प्रसादं
    नित्यं धत्ते नेत्रपङ्केरुहं ते ॥ **8.49** ॥

त्रैलोक्याम्ब त्वद्वतंसोत्पलान्ते
    गुञ्जं गुञ्जं सञ्चरन् चञ्चरीकः।
किं व्याचष्टे कान्तसन्देशहारी
    कर्णाभ्यर्णे काममन्त्रार्थतत्त्वम् ॥ **8.50** ॥

काचिद्भाति वतंसकोत्पलमयी कल्याणताटङ्कसत् -
    प्राकाराश्रितकर्णधिष्ण्यनिहिता प्रायः शतघ्नी रमे।
तद्रत्नाग्निरुचाऽरुणः स्मृतिभुवा तस्या मुखात् प्रेर्यते
    लोलम्बायसगोळकः प्रणयिनो दुर्मानवर्मार्दनः ॥ **8.51** ॥

कंसारातेश्चाटुमाध्वीझरैस्ते
    कर्णौ पूर्णावर्णवेन्द्रस्य कन्ये।
जानन्तस्तत्सन्निधौ चञ्चरीकाः
    चञ्चूर्यन्ते नोत्पलं तत्र हेतुः ॥ **8.52** ॥

ग्रस्तवतंस कुवलयं
    दृग्युगमुपकूजदलिरवमिषात् ते।
मद्वसुचोर इहेति
    प्रवदति किल कर्णपत्रमित्राय ॥ **8.53** ॥

इमामवामां श्रुतिमिन्दिरे तव
स्तुवन्ति सन्तः स्मृतिजन्मकारणम्।
शिरस्यमुष्याः सुमनोभिरञ्चिते
चकास्ति दृष्टिर्जगतामधीशितुः॥ **8.54** ॥

तव द्वितीया श्रुतिरुच्चकैरसा -
वनङ्गभावानुगुणा गुणाम्बुधे।
वशे निधायैनमशेषशेषिणं
करोति मातस्तव कर्मकारकम्॥ **8.55** ॥

दीव्यत्कर्णसुवर्ण कुण्डलमये दीप्ताग्निकुण्डे ज्वलत्
रत्नाङ्गारघने हरेर्धृतिमयीं हुत्वाऽऽहुतिं तावके।
भृङ्गाध्वर्युरनङ्गदीक्षितवृतो झङ्कारमन्त्रान् जपन्
वाराशेर्दुहितः प्रदक्षिणविधिं वारान् विधत्ते बहून्॥ **8.56** ॥

देवानां मधुरं स्वतः स्तुतिवचो देवि स्वतो सुन्दरं
मादृग्बालकजल्पितं च जगतीमातः श्रुती याति ते।
तत्राद्यं तदवस्थमेव चरमं तत्तुल्यतां गाहते
मुक्तं शुक्तिषु मौक्तिकं घनपयो मुक्ता तु नैवान्यथा॥ **8.57** ॥

स्फुरन्मुक्ताकान्तिस्फुरसलिलमग्र्यारुणमणि -
प्रभाकल्हाराढ्यं प्रियनयनमीनैकशरणम्।
हताशेषक्लान्तिं हरिदुपलनीलोत्पलघनं
तटाकं ताटङ्कान्तरमुषसि सेवे तव रमे॥ **8.58** ॥

सुवर्णताटङ्कमुनिः श्रुतौ स्थिरः
प्रपन्नमुक्ताभ्युदयो दयोदधे।
प्रकाशितार्चिः सरणिः प्रिये हरेः
चकास्ति ते चक्रधराभिनन्दितः॥ **8.59** ॥

तिलप्रसूनं तुलयत्यसौ जगत् -
    सवित्रि नासा तव सारसालये।
तदञ्चलोदञ्चितुषारविप्रुषा
    समानतामेति तदग्रमौक्तिकम् ॥ **8.60** ॥

नासा तवासौ नववंशवल्ली
    कासारजावासिनि कात्र शङ्का।
प्रलम्बते तत्र यदम्ब मुक्ता -
    फलं बतेदं गलितं हि तस्याः ॥ **8.61** ॥

श्रीरास्यकान्तिजलधौ स विभाति नासा -
    सेतुस्तवाद्भुतगतिः कलनेन यस्य।
नाथः समेति न विदेहजयान्वयं हा
    लङ्केशपाशकलनादपयात धैर्यः ॥ **8.62** ॥

भ्रूसूत्राभ्यामूर्ध्वमाबध्य मिन्वन्
    नासावंशस्तम्भमम्भोधिजे ते।
तत्र स्थित्वा ताण्डवं संविधत्ते
    चित्रं क्रीडां चित्त भूनाट्यजीवी ॥ **8.63** ॥

दिव्यं ददाति नवचम्पकमम्ब गन्धं
    त्वद्घ्राणजन्मनि तदेव सुधाब्धिकन्ये।
गृह्णाति ते बहुविधं कृतिनो ददाना
    जन्मान्तरे समधिकं विभवं लभन्ते ॥ **8.64** ॥

मदनजननि नासामौक्तिकं वेद्मि मल्ली -
    मुकुळमिति सुगन्धिश्वासमन्दानिलेन।
तदुपरि यदजस्रं तद्विकासप्रतीक्षं
    दृगलियुगलमेतद् दृश्यते सावधानम् ॥ **8.65** ॥

हसितरुचि सितांशुकं वसाना
    श्वसितसमीरनटेन नाट्यमाना।
जनयति जननि त्वदीयनासा -
    मणिगणिका मधुसूदनस्य मोदम्॥ **8.66**॥

मुखविधुमधुराऽधरोष्ठसन्ध्या -
    परिसरसीम्नि हरिप्रिये भवत्याः।
भजति जननि नासिकाग्रमुक्ता -
    फलमिह तारमुदार तारलीलाम्॥ **8.67**॥

स्वरिपुरदभिया विविक्षु नासा -
    बिलमिव मौक्तिकमेतदग्रलग्नम्।
सरसिजभवने निजप्रतीप -
    श्वसितनिवारितमम्ब कम्पमेति॥ **8.68**॥

भवती स्मितचन्द्रिका रमे
    भवतीसुन्दरदन्तरश्मिभिः।
भवतीयमकिञ्चनस्य मे
    भवतीव्रातपखेदशान्तये॥ **8.69**॥

हसितं भवदीयमाद्यवर्णं
    जहदेतज्जननि स्वरूपगत्या।
विदधे विधुपादजातमैत्री -
    मतिमन्दस्य किलोचिताधराप्तिः॥ **8.70**॥

मनोजमातस्तव मन्दहासं
    मन्ये मधुध्वंसन कीर्तिभासम्।
विसृत्वरं त्वद् रसनाग्रवृत्तेः
    वाग्देवताया वपुरंशुपूरम्॥ **8.71**॥

नासोरु मौक्तिक घृणिद्विगुणीकृतेन
    हासोदयेन हसता सुषमां हिमांशोः।
हा हन्त सुन्दरि तवाधरबन्धुजीवः
    पद्मे परिस्फुटमटीकत पाटलत्वम्॥ **8.72**॥

बालेन्दुकान्तिरिव पश्चिमसान्ध्यरागे
    पद्मालये स्फटिकभा इव पद्मरागे।
प्रत्यग्रपुष्पसुषमेव च पल्लवाग्रे
    भाति स्मितद्युतिरसावधरे भवत्याः॥ **8.73**॥

स्वाद्वी सुधा स्मितमिषेण सुधाब्धिकन्ये
    प्रत्यक्षतस्त्वदधरे परिदृश्यतेऽसौ।
सिक्ता यया तव सदा स्वदते चटूक्तिः
    मातः शुभाय मनसे मधुवैरिणोऽपि॥ **8.74**॥

मृद्वीकेयं न खलु भजते मृद्विकाराद्विशेषं
    मन्ये पूरं मलिनमलिनामाकरं माकरन्दम्।
मातर्नैवाकलयति सिता माधुरी साधुरीतिं
    हन्ताहन्तां तव सुवचने भाति मोचा मुमोच॥ **8.75**॥

हृत्वा वाचां रसमसदृशं हन्त पुण्ड्रेक्षवस्ते
    मूढं मध्ये जठरकुहरं पाटवादूढवन्तः।
तं कृच्छ्रात् ते ददति च पुनर्दारिता दारुयन्त्रैः
    मातर्देयं स्वयमददतां मर्दनं मार्दवाय॥ **8.76**॥

अभ्यातञ्च्य क्षीरधिमिन्दोरमृतौघैः
    आमथ्यैनं देवि मथा चेक्षुमयेन।
तस्माद्देवैर्यद्युपनीतं नवनीतं
    तिक्तीकुर्यादुक्तिरियं ते तदपि श्रीः॥ **8.77**॥

मातः समस्तजगतामसि माधवी त्वं
मन्ये तवाधरदलं मृदुलं प्रवालम्।
दन्तावलिं सुमनसां ततिमुल्लिखामि
स्वादूनि वेद्मि च मधूनि सुभाषितानि॥ **8.78** ॥

मातर्भवन्मुखमयूखसुधाब्धिमध्ये
बिम्बाधरामृतमभूद्वचनामृतं च।
आद्यं तयोः पिबति सादरमाननेन
श्रोत्रद्वयेन चरमं परमः पुमान् सः॥ **8.79** ॥

परिहृतभवशब्दा भारती तावकीना
परिहसतु निकामं कालकण्ठाभिलापम्।
श्रुतिपथमधुरेयं सिन्धुकन्ये कथं वा
शुकमुख फणितीनां दोषमाविष्करोति॥ **8.80** ॥

असङ्कोचां मोचा मधुरिममदोन्मोचनविधौ
अनीचां ते वाचामहरहरहं नौमि लहरीम्।
उदूहे यां श्रोतुं कुतुकमुदधेः पुत्रि दधती
श्रुतीभावं चक्षुःश्रुतिपतिदृशां विंशतिशती॥ **8.81** ॥

पर्यायः शर्करायाः प्रतिकृतिरमृतस्रोतसां तादृशानां
साक्षी गोक्षीरभूम्नां सुरतरु सुमनो माक्षिकाणां विकारः।
पुण्ड्रेक्षूणां प्रणाली परिणतिरतुला नालिकेरोदकानां
सोऽयं नालीकगेहे जयति तव वचः संपदां संप्रदायः॥ **8.82** ॥

सुता सुधाब्धेः सहजा हिमांशोः
मातः प्रिया त्वं मधुराधिपस्य।
तथाविधायास्तव के नु वीचीं
आचान्तमोचां न वदन्ति वाचाम्॥ **8.83** ॥

द्राक्षालिरादौ किल रूपयुक्ता
    मध्येऽधिकेक्षुप्रभवा सिता च।
हास्या सुधाप्यग्रजनाभियुक्ता
    स्वादौ रमे जाग्रति वाग्रसे ते॥ **8.84**॥

निःसार वंशजठरे न्यविशन्त हन्त
    दन्तद्युति प्रतिभटास्तव मौक्तिकौघाः।
मातर्द्विजव्रज विरोधितया स्थितानां
    मातङ्ग मौलिकलनाऽप्युचितैव तेषाम्॥ **8.85**॥

रमे रसज्ञाञ्चलशारदाया
    रदावली ते रमणीय रूपा।
मधुप्रतिक्षेपि मनोऽनुकूले
    मन्दारमालेव शुभा विभाति॥ **8.86**॥

प्रकाशते सज्जघनागमे त्वयि
    प्रगल्भशोभोदयिनी रदावलिः।
रमे मुकुन्देन किलामुना धृता
    द्युतिर्यदीया सहसोन्मिषन्मुदा॥ **8.87**॥

आप्तीकृतानाममुकेन हार्दान्
    सदा मुकुन्देन सदादृतानाम्।
शुचिद्विजानां ननु तावकानां
    मुक्ताकृतिर्विश्वसवित्रि युक्ता॥ **8.88**॥

हन्तारस्तमसां दिशन्तु कमले दन्ता मुदं तावकाः
    येषूद्दामजपासपक्ष रसनाच्छायोपरक्तांशुषु।
उच्चैः पक्त्रिम दाडिम भ्रमवशादुत्पित्सुकेली शुक -
    प्रत्यावर्तन खेद निःसहतया पाणिर्विशेषारुणः॥ **8.89**॥

कन्ये सिन्धोः काऽपि मृद्वी सुहृद्यां
    दद्याद्विद्यां त्वद्रसज्ञा मनोज्ञा।
यत्र व्यक्तो रक्तिमा वक्ति मातः
    वाचां देव्या नित्यनृत्ताभिघातम्॥ **8.90**॥

प्रह्वा जिह्वां तव तु शरणीकुर्महे शर्महेतुं
    रागादागांस्युपचितवतो रक्षितुं या रमे नः।
वारं वारं वृषगिरिपतेः कोपलोपानुरूपाः
    सूक्तीरुक्त्वा नियतमयते शोणिमानं श्रमेण॥ **8.91**॥

कंसद्विषो महिषि कानन चन्द्रिकेति
    दोषं विहाय रसनामवनात्मिकां ते।
प्राप्ताऽपि पद्मजवधूर्वनजौकसस्ते
    सङ्गादिवाधिकवनस्थितिमेति भूयः॥ **8.92**॥

अभ्यर्चतामनघ वाङ्मयसारदाया
    रूपं रुचा तुलित शारदनीरदायाः।
वन्दीभवत्प्रथित तुम्बुरुनारदायाः
    वन्दे तवाम्ब रसनाञ्चलशारदायाः॥ **8.93**॥

मुकुन्दकान्ते मुखपद्मकान्तेः
    तवाधरोऽयं तरुणातपो वा।
आनन्दकल्यावसरे मुरारेः
    आविर्भवत् प्रागरुणोदयो वा॥ **8.94**॥

बिम्बोष्ठयोः पृथगवस्थितयोः कदाचित्
    सन्धौ कृते जननि साधुपदे निविष्टैः।
ओष्ठस्तवैष वितरन्निजमुख्यवर्णं
    बिम्बाय लुम्पति च तस्य जघन्यवर्णम्॥ **8.95**॥

वैकुण्ठकान्ते वचनाधरौ द्वौ
　　वक्त्रे तवास्ताममृतावतारौ।
आद्ये तु वर्णः शुकलालितोऽभूत्
　　अन्त्ये पुनः किंशुकलालनीयः॥ **8.96**॥

रागावनेरपि तवाधर जीवकस्य
　　राजीववासिनि निराकृतपल्लवस्य।
अच्छैर्द्विजैः परिचयादमृतस्य रीतिं
　　आरोहतः समुचितोऽरुणबिम्ब भेदः॥ **8.97**॥

तव रदवसने गुणोत्तरेऽस्मिन्
　　अधरपदस्य विरोधि लक्षणैव।
अमृतकृदपि माधवो मुनीनाम्
　　अमृतमुपैतुममुं निषेवते यत्॥ **8.98**॥

हरिगृहिणि हरिद्रा लिप्तया शम्पया ते
　　तनुमतनुत वेधास्तप्तकार्तस्वराभाम्।
अधरमथ च तत्राप्यम्ब लिम्पन् सुधौघैः
　　अनयदनणिमानं शोणिमानं किमेनम्॥ **8.99**॥

प्रायस्ते जगदम्ब चुम्बनविधौ बिम्बाधरालम्बनं
　　सङ्क्रान्तं मधु नन्दनन्दनमुखे सङ्गीतकाले पुनः।
तस्माद्वेणुमवाप तद्गतरसास्वादी तदादित्सया
　　वंशान् कृष्णपुरन्ध्रि रन्ध्रयति किं तद्वंशजातानलिः॥ **8.100**॥

विद्वज्जनै रुचिरविद्रुम पङ्क्तिरेषा
　　विज्ञायतां मदधरादधरा किलेति।
प्रत्यक्षतः प्रकटनाय पयोधिकन्ये
　　कण्ठे बिभर्षि किल विद्रुममालिकां त्वम्॥ **8.101**॥

कपोलौ ते मातः कनकमयताटङ्क सुषमा -
    झराघातारक्तौ जनजननि यत्रैव निहिताः।
अपि प्रौढेन्द्रद्विद्विरिवृढवपुः पाटनखराः
    समाख्यामन्वर्थां दधति नरसिंहस्य नखराः॥ **8.102** ॥

कान्तौ मातः कपोलौ तव यदुपगतां कर्णरत्नांशु पूरं
    संप्राप्तं चुम्बनेषु प्रियतमवदनादम्ब ताम्बूलरागम्।
मत्वा हस्ताङ्गुलीभिस्त्वमसनरुचिभिर्मार्जनैर्द्विस्त्रिरुक्तं
    तं दृष्ट्वा दर्पणे ह्रीभरनमितमुखी हास्यते प्रातराल्या॥ **8.103** ॥

पाण्डिम्ना हसतेव कैटभरिपुः पाणिस्थशङ्खेन तं
    पद्मावासिनि पर्यजीहसदसौ स्यालं हि जैवातृकम्।
हित्वेशं प्रभुरित्यमुं प्रति परीहासाय वक्त्रात्मना
    जातेनैवमधः कृतो हिमरुचा त्वत्कन्धरात्मा दरः॥ **8.104** ॥

अन्तः स्थोष्मोद्धाराद्
    गृहीतमखिलाम्ब कंसदमनेन।
पाञ्चशरजन्यमभितः
    प्रतिगर्जति कन्धरा त्वदीयेयम्॥ **8.105** ॥

चक्राङ्कतामुपगतं स्तनमुन्नतं ते
    वीक्ष्यातितिक्षुरयमुच्छ्रयवांस्ततोऽपि।
कण्ठत्वमेत्य शिरसा निजभुक्तमुक्ता -
    हारं च वाहयति तेन तवाम्ब शङ्खः॥ **8.106** ॥

जनस्त्रिलोकीजननि स्तनौ ते
    कथं पयोजे कथयत्यशेषः।
चतुर्मुखाद्यर्भक जीवनाय
    जातं तयोरेव पयो हि भूयः॥ **8.107** ॥

अमृतकलशव्यूहेष्वात्मोद्भवेषु पयोधिना
    त्वयि कुचमिषाद्द्वौ निक्षिप्तौ विवर्धयितुं जगत्।
अमृतसहजे यद्दुग्धास्वादनोल्बणपाण्डिम -
    द्रुहिणरसनावासाद्गौरी बभूव सरस्वती॥ **8.108**॥

न जातुचिद्वर्णविपर्ययं गतौ
    गुणोत्तरौ कन्दुककञ्चुकौ तयोः।
स्वमित्रमाद्यं कुरुते रमेऽन्तिमं
    बिभर्ति मूर्ध्ना त्वदुरोज भूमिभृत्॥ **8.109**॥

पुरस्त्वदीयाङ्ग पुरप्रवेशे
    पुराणगोपाल भृतावनङ्गः।
उरोरुहक्षीरघटौ च पश्यन्
    उच्चैस्तरां नन्दति सिन्धुकन्ये॥ **8.110**॥

पुष्पेषु पूजाविधिमाचरिष्यन्
    पुण्याहकुम्भाविव पद्मनाभः।
पयोनिधेः पुत्रि महाक्षतैस्ते
    पयोधरावम्ब परिष्करोति॥ **8.111**॥

परामिमामुन्नतिमश्नुवाते
    स्मराम्ब सद्यः स्तनभूभृतौ ते।
चराचराणामधिपोऽपि चक्री
    करार्पणं देवि ययोः करोति॥ **8.112**॥

हन्त स्तनौ तव विभागकथानभिज्ञौ
    कन्दर्पमातरत एव करादिषु त्वम्।
अङ्गान्तरेषु पृथगाभरणं ददाना
    हारं द्वयोरपि तयोरपृथग् ददासि॥ **8.113**॥

मुष्णाति मेदिनिभृतां श्रियमुन्नतानां
    सूर्याश्रितं परिहसत्यपि साधुचक्रम्।
ऊर्ध्वं च पश्यति रमे त्वदुरोजयुग्मं
    ईदृक् चरित्रमविवेकिनि नैव चित्रम्॥ **8.114** ॥

उच्चैरतन्वाज्यवतीर्णशक्त्योः
    भूयांसि पातुं क्षमयोः पयांसि।
मातर्महाहारसमृद्धिभाजोः
    युक्तं हि पीनत्वमुरोजयोस्ते॥ **8.115** ॥

विवेकवार्ता विरहेऽपि पद्मे
    गुरुत्व भाजोऽस्य कुचद्वयस्य।
गिर्युत्तमा बिभ्रति शिष्यभावं
    क्षमाधराणां क्षममेतदेषाम्॥ **8.116** ॥

रमे कराभ्यां रचितार्दनस्य
    त्रैलोक्यभिक्षोरतनुप्रदानम्।
स्तनावुदारौ तनुतस्तवेमौ
    तृणीकृताष्टापदशैलशृङ्गौ॥ **8.117** ॥

कुचौ हिरण्याचल सम्पदं ते
    प्रह्लादहेतू नियतं भजेते।
तनोति मातस्तत एव नूनं
    नृकेसरी तत्र नखक्षतानि॥ **8.118** ॥

उत्तुङ्गयोस्तुल्यमुरोजयोस्ते
    गदन्ति खर्वं कथमम्ब कुम्भम्।
तत्कार्यभूतः कथयत्यगस्त्यः
    तत्र स्वहेतौ परिमाणमेतत्॥ **8.119** ॥

रतव्रतारम्भ कृते रतीशो
हरिद्रया लिप्तमधोक्षजाय।
माता रमे मङ्गलनालिकेर -
युगं ददौ किं त्वदुरोजयुग्मम् ॥ **8.120** ॥

तवायमम्ब स्तनयोः सखायौ
दधाति कुम्भौ शिरसेति नूनम्।
ग्राहग्रहात् त्रातुमहो गजेन्द्रं
त्वरा हरेः क्वापि पुराऽविरासीत् ॥ **8.121** ॥

उरोजयुग्मं तव युक्तिभूम्ना
करीन्द्रकुम्भौ कथयन्ति मातः।
आभाति तस्योपरि मौक्तिकश्री
रोमालिशुण्डा च लसत्युपान्ते ॥ **8.122** ॥

चन्द्रेण चक्रमिथुनं कृतविप्रयोग -
त्रासादपेक्षित तदीयजनावलम्बम्।
वक्षोरुहद्वयमिषेण विधुस्वसस्ते
प्राप्याङ्गमृच्छति निरन्तरसङ्गतिं तत् ॥ **8.123** ॥

सोढुं कराभिहतिमप्रभवन् वधूनां
द्राक् कन्दुकः स्तनतयाऽम्ब तवावतीर्णः।
तत्राप्यहो भजति शौरिकरोपमर्दं
क्षिप्तः सुदृग्भिरयते क्व न मर्दनानि ॥ **8.124** ॥

नित्योल्लसद्घुसृण धातुनिवेशहृद्यौ
मातस्तव स्तनगिरी जयतः कठोरौ।
अध्यापितं कठिनतामरविन्दनाभेः
आलिङ्गनेषु किल येन भुजान्तरालम् ॥ **8.125** ॥

घटिकाशतकश्रुतोच्छ्रयं
    धनसाहित्यमदः स्तनद्वयम्।
कुरुते कविचक्र निर्जयं
    कमले कान्तगुरुप्रभोदयम्॥ **8.126** ॥

सुरतरुचिरलीला शोभितोऽसाविति श्रीः
    पृथुलकुचयुगं त्वं प्रेयसे देवि दत्से।
स तु तदपि गृहीत्वा चापलादम्बरं ते
    हरति परहिरण्यं हर्तुरेष स्वभावः॥ **8.127** ॥

उन्नमत्सरमनुन्नमत्सरं
    कन्दुके कलशसिन्धुकन्यके।
पीनतोषितमपीनतोषितं
    भाति ते युगमुरोरुहो रहो॥ **8.128** ॥

उदग्रहारं कुचमण्डलं ते
    जनार्दनो देवि जगत्यधीशः।
निपीडयत्येष करग्रहेण
    कारुण्यवार्ता क्व हिरण्यहर्तुः॥ **8.129** ॥

मदम्ब भोग्यायतमाल्यजुष्टे
    तव स्तनद्वन्द्व गिरीशमौलौ।
निकाममुद् वृत्ततया निपत्य
    लुठत्यसौ हारसुरस्रवन्ती॥ **8.130** ॥

पीतस्तनस्ते कमले शिशुत्वे
    पितामहः सोऽजनि नित्यतृप्तः।
सदा तदास्वादकरः समुक्ता -
    हारोऽम्ब केनाप तथाभिधानम्॥ **8.131** ॥

कल्याणि भावत्क कुचाग्रजाग्र -
त्प्रत्यग्रहार स्फुटमौक्तिकानि।
प्रायः सुमेरुं परितश्चरन्ति
पट्टन्युडूनीव परिस्फुरन्ति ॥ **8.132** ॥

स्तनयोरनयोस्तवाम्बुराशे -
स्तनये दीव्यति दिव्यहारयष्टिः।
परितः पृथुलारविन्दकोशं
प्रचलन्ती कलहंसमालिकेव ॥ **8.133** ॥

मदनोपवने मदम्ब देहे
तव बाहे कृतवल्लिका विमोहे।
नव पल्लव फुल्लपुष्प भूयं
यदुपर्यङ्गुलयो नखाश्च यान्ति ॥ **8.134** ॥

अम्भोजबन्धुरयमम्बुरुहान् दवीयान्
तत्सन्निधिं जिगमिषुस्तनये पयोधेः।
अम्भोजमम्ब तव हस्ततयाऽवतीर्णं
सौवर्णकङ्कणमिषान्निकषा समिन्धे ॥ **8.135** ॥

आम्रेडित त्वत्कर पद्मरागः
अत्युज्ज्वलैः कङ्कणपद्मरागैः।
लीलाशुको दाडिमबीजलुब्धो
विश्वम्भरप्रेयसि विप्रलब्धः ॥ **8.136** ॥

कृताञ्जनौ काञ्चन कङ्कणस्थ -
सङ्क्रन्दनग्रावमहस्तरङ्गैः।
कल्याणि पाणी कनतस्तरां ते
शैवालमालाभिरिवारविन्दे ॥ **8.137** ॥

इन्धे तावकपाणिशोणिमभरः कल्याणि नैसर्गिकः
पद्मे कङ्कणपद्मरागकिरण श्रेणीभिराप्यायितः।
तत्संरूढबिडाललोचन सुहृद्वैदूर्यवीक्षाभयाद् -
गच्छद्विभ्रमकीरवारणघनायासेन चाम्रेडितः॥ **8.138**॥

काञ्चीकवीन्द्रकवनादपि कोमलं ते
कल्याणि पाणितलमम्बुजनाभकान्ते।
अश्रान्तमर्थिषु बहुष्वभितन्यमान -
दानश्रमादरुणिमानमुपैति नूनम्॥ **8.139**॥

न केवलं नागनगेशकान्ते
हस्तो ननु स्वर्णगतोऽधिकस्ते।
यं संप्रदानीकुरुते स निःस्वं
सोऽपि क्षितौ स्वर्णगतोऽधिकः स्यात्॥ **8.140**॥

असावनष्टापदमर्थिनं द्राक्
अष्टापदावासमहो विधाय।
आपत्कथादूरगमब्धिकन्ये
करोति कल्याणि करस्त्वदीयः॥ **8.141**॥

दीना दानैस्त्वत्कराब्जादुपात्तैः
देवि स्थाने स्वर्णवत्त्वं प्रपन्नाः।
आसन्नेते सिन्धुकन्ये नदीनाः
चित्रं नित्यं भान्ति लक्ष्मीकुमाराः॥ **8.142**॥

कनत्कनककङ्कणोल्बणमणीघृणि श्रेणिका -
महासरिदुदञ्चितं मकरमत्स्यरेखावृतम्।
प्रसह्य मधुनाशनं कृतवतैव कृष्णेन ते
कराम्बुरुहमिन्दिरे कलितपीडनं राजते॥ **8.143**॥

स्वर्णस्फुरद्बहुविधोर्मिकमब्धिकन्ये
    रत्नाकरं तव करं निगदन्ति सन्तः।
आक्रान्तसर्वभुवनो हि जनार्दनोऽसौ
    दुर्धर्षतां व्रजति यस्य परिग्रहेण ॥ **8.144** ॥

पालकं सुमनसां तव स्थिर -
    च्छायमब्धितनये समाश्रये।
पञ्चशाखमिह भव्यकल्पकं
    दानवारिपद पोषणक्षमम् ॥ **8.145** ॥

जननि मरकतादिः सार्द्धमारक्तरत्नैः
    विधुमुखि निहितस्ते व्यर्थमेवोर्मिकासु।
प्रसृमरकरदीधित्यङ्कुरैरङ्गुलीनां
    परिभजति यतोऽसौ पद्मरागाविशेषम् ॥ **8.146** ॥

रागं रमे तव शुभाङ्गुलिसङ्गलब्धं
    वीटी मुरान्तकमुखे प्रकटीकरोति।
मुक्तासवर्णनवचूर्णगनागवल्ली
    पर्णात्मना न खलु रागकथान्यथाऽस्याः ॥ **8.147** ॥

भवान्धकूपे पतिताय मह्यं
    दुर्मोचकर्मोत्कर कर्कशाय।
करावलम्बं कमले ददासि
    तदञ्चलं ते तत एव रक्तम् ॥ **8.148** ॥

दधति नखास्तवाम्ब तनुहेमलताभभुजा -
    रुचिरकरारविन्दचलदङ्गुलिकोटिजुषः।
सरयसरस्वती झरसमापतनोपनत -
    ह्रदतनुवीचिकाञ्चल समुज्ज्वलफेनतुलाम् ॥ **8.149** ॥

समाननामा स विधुः समानशो
    दशेह भावानिति मातरीर्ष्यया।
प्रशस्तयोस्तावकहस्तयोर्विधुः
    दशावतारान् विदधे नखात्मना ॥ **8.150** ॥

विभाति वाराशिवरेण्यकन्या
    प्रशस्तहस्तोल्लसितो नखात्मा।
विधुर्विचित्रागम एव नूनं
    नाऽसौ तुलामेति यतः कदाऽपि ॥ **8.151** ॥

क्षत्रं तदेव कथयन्ति बुधाः क्षतेभ्यो
    यत्रायते यदुपतेर्दयिते ततोऽहम्।
यत्प्रत्युत क्षतशतं तनुते प्रियाङ्गे
    नक्षत्रमेव तदवैमि नखं त्वदीयम् ॥ **8.152** ॥

पाथोजाक्षभुजान्तरालवसतेः पद्मालयायाश्चिरं
    पाण्योर्दक्षिणवामयोः स्थितिमती पद्मे दिशेतां श्रियम्।
यत्रैकं हरिदृश्ययोर्मुकुलितं खेदाददाक्षिण्यवत्
    योगोत्थाद् ध्रुवमन्यदेति हसितं दाक्षिण्यशाल्याश्रयात् ॥ **8.153** ॥

रोमालिं द्रागुद्गतां नाभिरन्ध्राद्
    व्यालीं विद्मः पद्मगेहे भवत्याः।
गाढोरोजस्मेर हाराग्रजाग्रत्
    रत्नं नूत्नं तच्छिरस्यं प्रतीमः ॥ **8.154** ॥

शौरेः सूरात्मनोऽक्ष्णः समजनि यमुनेत्युद्गतेर्ष्येव गङ्गा
    जाताङ्घ्रौ तस्य गौणी किल तदपि तवापत्यतेऽन्यत्र निन्दाम्।
तस्याः कर्तुं तवासौ किमभवदुदरे भानुजा रोमराजी -
    व्याजाद्विश्वाम्ब पत्न्या विदुरुदरभवं मुख्यवृत्त्या ह्यपत्यम् ॥ **8.155** ॥

जेतुं कंसारिमाराद्व्यवसितमधिकामाजि सङ्गस्तनक्ष्मा -
    भृद्भ्यामभ्याशदेशे तव जयति तयो रोमरेखा शतघ्नी।
दत्ते नाभी रमे सज्जघनधरणिभृन्मण्डले यन्मुखोद्यत्
    तप्तायः पिण्डपातस्थलनियम कृते क्लृप्तगर्तप्रतीतिम्॥ **8.156**॥

अभ्युद्गताधर रस ग्रहणाय रोम -
    रेखाषडङ्घ्रितितिरम्ब पथि प्ररूढम्।
उत्तुङ्गसङ्गतमुरोजगिरीन्द्रयुग्मम्
    उल्लङ्घितं चिरमुपायमुदीक्षते किम्॥ **8.157**॥

रत्नावली तव रमे वरमेखलायाम्
    अङ्गारपङ्क्तिरविदूरगता तु तस्याः।
रोमावली तदुपजातविशीर्णमूल -
    धूमाकृतिं वहति शक्रमणीव नीला॥ **8.158**॥

निःश्रेणिका नाथदृशोरुरोज -
    दुर्गाधिरोहे तव रोमरेखा।
लावण्यलक्ष्मी वरवेणिका वा
    रतीशभूपाल कृपाणिका वा॥ **8.159**॥

स त्वद्गर्भसमुद्भवोऽप्ययुतशुक्सन्दायकैः सायकैः
    पञ्चेषुः पितरञ्च वञ्चयति तत्पञ्चायुधं माधवम्।
लग्ना नूनमतो जगज्जननि ते रोमावलिच्छद्मना
    तातद्रोहिसुतप्रसूत्युपनता दुष्कीर्तिरेवोदरे॥ **8.160**॥

रज्जुं रोमालिरूपां गुरुकुचकलशालम्बिनीं जीवनार्थी
    प्रातस्त्वन्नाभिवापीपरिसरमनयन्मन्मथो जाततृष्णः।
दृष्ट्वा तामत्यगाधामिह न पुनरलं दैर्घ्यमस्या इति श्रीः
    तामौज्झत्तत्र रज्जुं न तृष उपरतिः शम्बरध्वंसिनः स्यात्॥ **8.161**॥

ऋत्विग्रमे रतिमखे ननु यौवनात्मा
    नाभीबिलावटयुतोदरवेदिकायाम्।
यूपं तनोति तव रोमलतास्वरूपं
    शङ्केऽस्य सङ्गतमुरोजयुगं चषालम्॥ **8.162** ॥

रतीशमातस्तव रोमवल्लिका -
    मयी मनोज्ञा यमुना पुनातु माम्।
वलित्रयं यत्र तरङ्गविभ्रमं
    बिभर्ति हारांशुचयश्च फेनताम्॥ **8.163** ॥

स्तनाद्रिभाजि स्थिरहारशोभा -
    सुधाम्बुधौ रोमलता मुरारेः।
वटच्छदः स्यादुदरं तवाम्ब
    वलित्रयं चित्रमिहोपधानम्॥ **8.164** ॥

नाभीसरोरोधसि नालिकेर -
    द्रुमभ्रमं रोमलता ददाति।
तदग्रलग्नौ तनुतस्तव श्रीः
    स्तनौ पुनस्तत्फलयुग्मशङ्काम्॥ **8.165** ॥

नाभीसरश्चिरमगाधतरं विधाय
    नारायणप्रणयिनि श्रमिणा विधात्रा।
रोमावली तव विभाति तटे तदीये
    क्षिप्तेव तत्खननहेतुरयः शलाका॥ **8.166** ॥

सरितो गिरितोऽवतीर्य निम्नं
    प्रविशन्त्यम्ब तवात्र नाभिगर्तात्।
तनुरोमलता कलिन्दजाऽहो
    स्तनशैलान्तिकमारुरुक्षतीव॥ **8.167** ॥

दायादः पितुरेष नाभिकमले दामोदरस्यैधते
धातेत्येवमसूययेव जननि प्रेप्सुस्ततोऽप्युच्छ्रयम्।
नाभीकूपसमुत्थरोमलतिका नालाग्रजाताद्भुत -
स्फारोरोज सरोज कोशयुगमध्यास्ते सुतस्ते स्मरः॥ **8.168** ॥

जगत्त्रयी चेतन जन्महेतौ
वलित्रयी भाति तवोदरेऽस्मिन्।
नारायणप्रेयसि नाभिकूप -
निपानसोपानपरम्परेव॥ **8.169** ॥

जित्वा जगन्ति विशिखैर्जगदम्ब जैत्र -
स्तम्भं तवाङ्गभुवि रोमलताच्छलेन।
मिन्वन् मनोजनृपतिर्जितलोकसङ्ख्यां
मूले किमस्य तिसृभिर्व्यलिखद्वलीभिः॥ **8.170** ॥

स्नातस्य नाभिसरसि ध्रुवमब्धिकन्ये
सञ्जग्मुषो रतिपतिव्रतिनः समाधिम्।
आषाढमेव कलये तव रोमराजिम्
अस्या वलित्रितयमस्य च दर्भकूर्चम्॥ **8.171** ॥

नाभीवापीसविधभुवि ते यौवनारामवृद्ध्यै
न्यस्तं रोमावलिमय घटीयन्त्रदारु स्मरेण।
मूले तस्य स्फुरति रचितं पादविन्यासहेतोः
सोपानानां त्रितयमुदधेः पुत्रि वल्यात्मना किम्॥ **8.172** ॥

दीर्घं नाभीविवरसरसो देवि गम्भीरिमाणं
स्पष्टं द्रष्टुं वृषगिरिपतेरक्षमावक्षमीनौ।
गाम्भीर्यैकास्पदमपि रसैः पूरितं मानसं यत्
तस्य स्वैरं पतति जलधेः पुत्रि तत्रैव नित्यम्॥ **8.173** ॥

आश्रित्य सज्जघन हस्तिगिरिस्थितायां
पञ्चायुधो भृशमुदञ्चति देवि काञ्च्याम्।
नाभीमनन्तसरसीं कलये खगेन्द्र -
स्तम्भं च रोमलतिकां वलिधिष्ण्यभाजम्॥ **8.174** ॥

जघनपुलिनवत्यां केशशैवालभाजि
त्रियुगनयनमीनैस्तृष्णया सेवितायाम्।
त्वयि रसभरितायां दिव्य सौन्दर्यसिन्धौ
नलिनमुखि विधत्ते नाभिरावर्तशोभाम्॥ **8.175** ॥

त्वन्मध्ययष्टिं परिवेष्ट्य शेते
नाभीबिलान्ते रशनापृदाकुः।
असावपूर्वः कमले यदीया -
न्यङ्गानि सर्वाणि च रत्नवन्ति॥ **8.176** ॥

मध्यात्मना जननि शब्दगुणेन योगात्
जग्राह शब्दमतुलं रशनागुणस्ते।
शौरेश्श्रवो वियति सौति सुखं स शब्दैः
तुष्ट्यै विशिष्य किल शिष्यगिरो गुरोः स्युः॥ **8.177** ॥

रतितन्त्ररहस्यमम्ब शब्दैः
रमणीयैर्विशदं प्रकाशयन्ती।
रसनैव रतिप्रियस्य नूनं
रशनाऽसाविति लेखकप्रमादः॥ **8.178** ॥

उपाश्रिता मध्यममब्धिकन्यके
निजप्रभाभिः शमितोत्तमस्थितिः।
असौ कृतश्रीमदनादरा रमे
न मेखला न प्रतिभाति मे खला॥ **8.179** ॥

यदनन्तपाणिनिहितं सुमध्यमे
वलते सुवर्णमयसूत्रमम्ब ते।
गुणवृद्धिमान् प्रकृतिशोभनोऽमुना
नियतं सुशब्दनिचयोऽभिधीयते ॥ **8.180** ॥

श्रुतिमञ्जुनादनिचयैरभिरामा
सवलग्ननाभिजघनद्युतिहेतुः।
विलसत्यनन्तसरसाक्षियुगाय
स्वदते मुकुन्ददयिते तव काञ्ची ॥ **8.181** ॥

काञ्चीं मुक्तिक्षेत्रमाहुर्जगत्यां
इन्धे चित्रा तावकी देवि काञ्ची।
अप्यार्याणां योगिनां मुक्तिहेतोः
चेतो यस्यां बध्यते तार्क्ष्यकेतोः ॥ **8.182** ॥

लब्धवासमधिकाञ्चि देवि सत्
रत्नजातमभिजातदीप्तिकृत्।
कंसहिंसनकटाक्षपात्रतां
विन्दतीति क इवात्र विस्मयः ॥ **8.183** ॥

अल्पादल्पं त्वद्वलग्नं च लग्नं
वासस्तस्मिन्नर्थतः शब्दतश्च।
अम्ब स्नेहादम्बरं वीक्ष्य काञ्ची -
दम्भाद् विद्युत् तत्र विद्योतते हि ॥ **8.184** ॥

अक्ष्यपदादणुतस्तव मध्यात्
अम्ब रमे वरमम्बरमेव।
अस्य हि वैभवमस्तविवादं
विप्रतिपन्नमनैन्द्रियकत्वम् ॥ **8.185** ॥

अण्वप्यदस्तव वलग्नमिवाम्ब काञ्चीम्
    अप्यम्बरं स्तनभरञ्च बिभर्ति युक्तम्।
आहुर्यतो द्व्यणुककारणमप्यणुं तम्
    आधारमत्र कतिचिज्जगतोऽखिलस्य॥ **8.186**॥

कार्श्यं दृष्ट्वा कमलनयने नेत्रमेकं भवत्या
    दत्तं मध्यं प्रति तव पतिस्तत्र तु स्पर्धयेव।
नेत्रद्वन्द्वं रुचिरमदिशत् तद्विचित्रं त्रिनेत्रो
    जातोऽप्येष प्रथयति कथं संपदं शम्बरारेः॥ **8.187**॥

पयोजनाभप्रियपत्नि विष्णु -
    पदारविन्दव्यपदेशमेव।
निरीक्ष्य मध्यं नियमेन तत्र
    नेत्रं मुदा त्वं निदधासि नूनम्॥ **8.188**॥

नेत्रेण नीरनिधिपुत्रि नितान्तयोगात्
    मध्यं न चाक्षुषमिति क्षममेव मातः।
आसन्नताऽपि सुतरामतिदूरतेव
    प्रत्यक्षतां प्रतिरुणद्धि यथाऽञ्जनादौ॥ **8.189**॥

अत्यल्पभावात् तव देवि मध्यो
    हरेः कटाक्षाविषयो यतोऽभूत्।
अतुल्यकल्याणगुणाश्रयस्या -
    प्यजस्रबन्धोऽस्य किलानुरूपम्॥ **8.190**॥

सुराशनश्रीप्रथने निदानम्
    उपेन्द्रसंतोषकृदब्धिकन्ये।
वलग्नमेतद् रुचिरोरुरम्भा -
    विलग्ननेत्रं कलये बलघ्नम्॥ **8.191**॥

परमाणुषु मातरादिमं
    यदिदं कोशकृदाह मध्यमम्।
अमरः किल पामरस्ततः
    स बभूव स्वयमेव मध्यमः॥ **8.192** ॥

अधिकाञ्चि तथाभिवृद्धिमत्या -
    प्यभिजातः श्रुतिमञ्जुशब्द पङ्क्त्या।
अतिभङ्गुर एव शून्यवादं
    न जहौ माध्यमिकक्रमस्त्वदीयः॥ **8.193** ॥

जननि स्मृतिजन्ममूलभूतं
    तनु मध्यं तव सन्ततानुमेयम्।
तदिहोपनतं पुरस्तनाङ्गी -
    कृतसद्गौरवदर्शनानुरोधात्॥ **8.194** ॥

न परं तव रम्यसीधुमित्रं
    वचनं पञ्चमभूतमब्धिकन्ये।
अपि तु स्फुटमेखलाकलाप -
    प्रसरच्छब्दगुणोज्ज्वलं वलग्नम्॥ **8.195** ॥

प्रबुद्धदीप्तौ प्रबलागमं ते
    हसत्यशेषाम्ब गुरौ नितम्बे।
अन्ते वसंस्तस्य तु मध्यमोऽयं
    स्थाने समातिष्ठत शून्यवादम्॥ **8.196** ॥

मकरध्वजराजभद्रपीठं
    पुलिनं भूषणकान्तिरत्नसिन्धोः।
जलजायतने पृथु त्वदीयं
    जघनं यौवनहस्तिमस्तकं वा॥ **8.197** ॥

कामाङ्कुशेन कलितक्षतमच्युतेन
    पाथोधिपुत्रि पृथुलं जघनं भवत्याः।
हस्तीन्द्रमस्तकमपूर्वमिदं यदस्याः
    हस्तावुभौ लसत ऊरुमिषादधस्तात्॥ **8.198**॥

करस्थीकर्तुं यां भगवति तवोरुश्रियमसौ
    करी नित्यं काङ्क्षत्यभिलषति तामेव कदली।
अतस्तामीर्ष्यातः प्रसभमभिमथ्नाति कलभो
    द्वयोरेकत्रेच्छा जनयति मिथो द्वेषमधिकम्॥ **8.199**॥

प्रकाशयत्पद्मगृहे मदावहा
    हरेरनेकाकृति नेत्र सम्पदः।
शुभोरुरम्भाद्वयशोभितं दिवं
    जयत्युदारं जघनस्थलं तव॥ **8.200**॥

प्रकृतिः समदर्शिनी मृदूनां
    नितरामुन्नतिभाजि नीचके च।
प्रथते समता यतस्त्वदूर्वोः
    करभे देवि करे च कुञ्जराणाम्॥ **8.201**॥

करभः कलभः प्रशस्तहस्तः
    कदली चाप्युरवः स्युरम्ब कान्त्या।
ननु तत्र च मुख्यवर्णदैर्घ्यात्
    कथयन्त्यूरुपदं त्वदीयसक्थ्नोः॥ **8.202**॥

तवोरुलक्ष्मीं द्विरदाः करस्थां
    कर्तुं कृताशा मधुपाय मत्ताः।
दिशन्ति दानं तदभीष्टसिद्धिं
    नापन्नपात्रार्पणतो हि नार्थः॥ **8.203**॥

असावसारोऽन्तरतीव कर्कशो
    मलीमसश्चोपरि कौञ्जरः करः।
इति त्वदूरू हसतो हरिप्रिये
    करिण्यपास्ते करभस्तु दूरतः॥ **8.204** ॥

विबुधास्तव वर्णयन्ति जङ्घे
    शरधी दाशरथिप्रिये स्मरस्य।
न वयं बहुमन्महे तदेतत्
    न हि पृष्ठीकुरुते मनोभवस्ते॥ **8.205** ॥

प्रमिलन्तु शतानि काहलानां
    शरधीनां समुदेतु वा सहस्रम्।
कमले तव जङ्घयोस्ततः किं
    शतमन्धाः किमवेक्षितुं क्षमन्ते॥ **8.206** ॥

काहलः कमल मन्दिरे भवत्
    जङ्घयोः श्रियमचूचुरद् यतः।
तन्यते बहुमुखप्रभञ्जन -
    क्षोभितेन निनदस्ततोऽमुना॥ **8.207** ॥

तनोति सिन्धोस्तनये मनोज -
    तूणीरशङ्कां तव देवि जङ्घा।
तद्बाणभूतं कमलं तदग्रे
    पादापदेशेन यदाविरस्ति॥ **8.208** ॥

वृन्देन वृन्दारकसुन्दरीणां
    नन्देष्टसूनोः सखि वन्दनीये।
मन्देतरानन्दथुमूलकन्दे
    वन्दे भवत्याश्चरणारविन्दे॥ **8.209** ॥

यौ यस्य पादौ यदुवर्यभार्ये
तस्यैव दृष्टौ गतिदायिनौ तौ।
चित्रं तदेतच्चरणौ तवेमौ
गजेन्द्रयोग्यां दिशतो गतिं नः॥ **8.210** ॥

नलिनायतने मृदु प्रवालं
पदयोस्तावकयोर्लवं प्रतीमः।
अत एष बिभर्ति पल्लवाख्यां
भजते पादपशब्दमस्य पाता॥ **8.211** ॥

पदयोर्द्वितयं ननु त्वदीयं
भजति स्वामिनि बालमित्ररागम्।
अथ पल्लवरूपमश्नुते तत्
प्रतिषेधन्ति हि बालसख्यमार्याः॥ **8.212** ॥

यद्वस्तु यद्गुणवता कलितानुषङ्गं
तत्तद्गुणीति विदितं तव पादपद्मे।
अत्यन्तरागिणि कृतं हृदयं मुनीनां
वैराग्यमम्ब भजतीति विचित्रमेतत्॥ **8.213** ॥

पादान् सहस्रमपि बालसरोजबन्धोः
पादद्वयी जयति ते जगदम्ब दीप्त्या।
बंहीयसामपि न सद्वसुहारकाणां
प्रायो जयः कुवलयार्तिकृतां कृतः स्यात्॥ **8.214** ॥

नवप्रवालादपि कोमलं ते
न वन्दते कश्चरणारविन्दम्।
शनैरनैषीद् दृषदे यदम्ब
स्पृशन् सशङ्कं भगवान् विवाहे॥ **8.215** ॥

शुभतरलाक्षमब्ज सुषमायतनं जगतां
    जननि शुचिद्विजैः श्रितमिदं पदमास्यमपि।
परमियती भिदा प्रथममभ्युदयं दधता
    त्वहिमरुचा समं हिमरुचा चरमं च रमे॥ **8.216**॥

प्रद्वेष्टि यः पादरुचिं तवाऽग्र्यां
    तमिन्दिरे द्रष्टुमयोग्यमाहुः।
दृष्टान्तमत्र प्रतिषिद्धदृष्टिम्
    उद्यन्तमादित्यमुदाहरामः॥ **8.217**॥

न वर्णतः केवलमीप्सितार्थ -
    दानादपि त्वच्चरणौ सुरागौ।
श्रियैव नोदञ्चित पद्मजाता -
    विमौ जगत्पूज्यतयाऽपि मातः॥ **8.218**॥

अजेन्द्रभर्गादिसुरव्रजेडिते
    भजे तव क्षीरधिजे पदाम्बुजे।
व्यनक्ति सक्तं यदलक्तकं हरेः
    उरस्तटे तस्य परत्वमुच्चकैः॥ **8.219**॥

उदारसन्देहमुषं वितन्वती
    मुदा रसं देहभृतां चिदात्मकम्।
सदारविन्देव्युदयन्तमिन्दिरे
    पदारविन्दे हसतः श्रिया तव॥ **8.220**॥

अपि नीरजस्फुरणहार्यहो रजः
    स्फुरणापहारि पदयोर्द्वयं तव।
अपि हंसकप्रणयि धूतहंसकं
    गमनेन पद्मभवने विशोभते॥ **8.221**॥

कौचिदङ्घ्रिकमले तवाश्रितौ
    कंसहिंसनपुरन्ध्रि हंसकौ।
मञ्जुलैरखिलरञ्जकौ रुतैः
    मानसे विहरतो मधुद्विषः॥ **8.222**॥

राजच्छोभनखाश्रितं शुभकरं राजीवराजीसुहृत्
    पद्मे गाढतमोहरं तव पदं बालार्कबिम्बं च तत्।
यद्यप्यम्ब समं तथापि विदितो भेदस्त्वियानेतयोः
    अर्घ्यं संस्कृतमुत्तरस्य कलयन्त्याद्यस्य पाद्यं बुधाः॥ **8.223**॥

तव भगवति वन्दे दिव्यपादारविन्दे
    सदसि यदभिषेकं शम्भुजम्भारिमुख्याः।
स्वमुकुट घटितस्वः शाखिनिष्पन्नपुष्प -
    प्रसृमरमकरन्दैरन्वहं तन्वते ते॥ **8.224**॥

प्रणतिषु तव पुण्यद्वन्द्वमासीत् पुरारेः
    प्रणिपतनत एकं लोकमातस्त्वदङ्घ्र्योः।
चिरविरहकृशस्य स्वावतंसामृतांशोः
    तव नखमयतारायोजनेन द्वितीयम्॥ **8.225**॥

चरणनलिनयुग्मं संसृतिक्लेशसिन्धोः
    तव हरिसखि सन्तस्तारकं सङ्गिरन्ते।
इदमुचितमवैमो येन तत्संश्रितानां
    ततिरपि च नखानां तारकत्वं दधाति॥ **8.226**॥

अनिशं प्रकाशमधिगन्तुमिच्छया
    तव भाति सिन्धुतनये पदाम्बुजम्।
अधिगम्य नूनमभवन् यतो नखा -
    न्यत एव खं च तदभून्नभस्थलम्॥ **8.227**॥

मरालिकेड्याऽप्यमरालिकेड्या
    सुरद्रुमश्रीरपि विद्रुमश्रीः।
खरांशुकान्ता नखरांशुकान्ता -
    प्यम्ब द्वयीयं तव चित्रमङ्घ्र्योः ॥ **8.228** ॥

चरणाविमौ हि करुणानिधे यतः
    तरुणारुणग्रकिरणानुकारिणौ।
अनुविन्दतस्तदरविन्दबन्धुतां
    अपि साधुचक्रबहुमान्यतां रमे ॥ **8.229** ॥

पदमाश्रितस्तव पयोधिकन्यके
    विपदं न जातु भजतीति साम्प्रतम्।
अपि तत्परागमधिमौलि धारयन्
    अपरागतां व्रजति जन्तुरद्भुतम् ॥ **8.230** ॥

श्रितः परागं जरठः शशाङ्को
    दृष्टे नतत्र्यम्बकशीर्षगश्रीः।
स्पृशन्नपि त्वत्पदयोः परागं
    न जातु तारुण्यमहो जहाति ॥ **8.231** ॥

सुरादिमान्यं विधुतोपसर्गं
    शुभावहं ते मृदु चारुवर्णम्।
पदं रमे यः प्रणमेज्जपेद्वा
    दूरादपास्यत्परमापदं सः ॥ **8.232** ॥

पादं त्रपादं तव पङ्कजानां
    वन्दे भवं देवि तरीतुकामः।
मस्ते समस्तेडपि मञ्जुलाक्षा -
    रागं परागं वहते यदीयम् ॥ **8.233** ॥

पदद्वयं यस्तव देवि सेवते
    प्रभुः श्रितानां द्विपदो भवत्यसौ।
विधुस्वसस्तद्विमुखस्तु यो नरः
    चतुष्पदं हन्त वदन्ति तं बुधाः ॥ **8.234** ॥

पदयोस्तवाम्बरागं
    प्राहुः स्वाभाविकं वयं त्वेनम्।
पुष्कलरागप्रियतम
    हृदयवसत्युपनतं विजानीमः ॥ **8.235** ॥

परमकरावलिरम्या
    बहुरागधराधरोरुविभ्रमभाक्।
असि हंसहारिगतिका
    पद्मे पितृवत्पितृप्रसूवच्च ॥ **8.236** ॥

॥ इति श्रीमद्वेङ्कटाध्वरिविरचिते श्रीलक्ष्मीसहस्रे सौन्दर्यस्तबकः अष्टमः ॥